

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปัจจุบัน ในปี 2561 แนวชายฝั่งทะเลของประเทศ มีความยาวเท่ากับ 3,151.13 กิโลเมตร และประเทศไทยมีพื้นที่ทางทะเลรวม 323,488.32 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 60% ของพื้นที่ทางบก (ศ.ดร.เผด็จศักดิ์ จาระพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : รายงานสถานการณ์ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2560) ซึ่งมีทรัพยากรที่มีความหลากหลายด้านนิเวศวิทยามีคุณค่าและประโยชน์อย่างมาก ทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญ ได้แก่ ป่าชายเลน ชายฝั่งและชายหาด แนวปะการัง และหญ้าทะเล และทรัพยากรประมงทะเล และประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์จากทะเลอยู่ 4 ภาคส่วนคือ 1) การขนส่ง/พาณิชย์นาวี 2) การประมง 3) การผลิตพลังงาน และ 4) การท่องเที่ยวจังหวัดชายทะเล การใช้ประโยชน์จากทะเลเริ่มมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นต้นเหตุทำให้ต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทะเลชายฝั่ง ซึ่งเป็นฐานของกิจกรรมการใช้ประโยชน์เสื่อมโทรมลงทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

1. สถานการณ์และสภาพปัญหาของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่กำลังประสบปัญหาอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ คือ การลดลงทั้งคุณภาพและปริมาณจากการใช้ประโยชน์ทั้งแบบเจาะจงและแบบรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมทั้งการลดปริมาณจากผลกระทบของภัยพิบัติตามธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นของทุกปี เช่น ปัญหาขยะทะเลเกิดจากน้ำมือมนุษย์ การลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนจากการกัดเซาะชายฝั่ง การลดลงของพื้นที่หญ้าทะเลและพะยูนจากผลกระทบของการท่องเที่ยวและการทำการประมงที่ไม่รับผิดชอบ การลดลงของพื้นที่แนวปะการัง เป็นต้น สำหรับเรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งปัจจุบันกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดำเนินการจัดทำคู่มือ “แนวทางการจัดทำแผนงาน โครงการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่ง” โดยการใช้หลักมาตรการสีเขียวไปยังสีเทา หรือ Green to Grey นอกจากการแก้ไขแล้ว ภาครัฐกำลังมีแผนประกาศพื้นที่ที่ไม่มีกรกัดเซาะชายฝั่ง เพื่อเป็นมาตรการเชิงรุกในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สถานการณ์การทำประมงทะเล ที่เป็นปัญหาอย่างชัดเจน คือ ปัญหาการทำประมงเกินกำลังผลิต เป็นผลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งทะเล ปัญหาการแย่งพื้นที่ทำการประมง และปัญหาความขัดแย้งในการใช้เครื่องมือประมงต่างชนิดกัน ปัญหาต่างๆ สร้างแรงกดดันต่อชาวประมงให้ทำการประมงมีความพยายามที่จะใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีการทำลายสูง และเสี่ยงใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมายมากขึ้นในการช่วงชิงทรัพยากรที่ร่อยหรอและมืออยู่อย่างจำกัด เมื่อประเทศไทยทำการประมงที่ผิดกฎหมาย ฝ่ายกลุ่มผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ประมงจากสหภาพยุโรป (EU) ไม่พอใจ จึงได้ออกกฏระเบียบการป้องกัน ยับยั้งและขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU Fishing) เพื่อประกาศแจ้งเตือนประเทศไทย (ในปี 2558) จนทำให้ต้องแก้ไขปัญหอย่างจริงจังโดยเร่งด่วนตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบ

แห่งชาติ ฉบับที่ 10/2558 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม และได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับส่งผลกระทบต่อชาวประมงในเรื่องแรงงาน ระบบติดตามเรือประมง (VMS) และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เป็นแนวทางเดียวกัน รวมถึงส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านทั่วประเทศจำนวนหลายแสนคน โดยตลอดระยะเวลา 3 ปี ในข้อกำหนดที่ประกาศกับจำกัดสิทธิชาวประมงพื้นบ้าน และเอื้อประโยชน์ให้กับประมงแบบพาณิชย์มากกว่า จนทำให้มีการรวมตัวกันของชาวประมงเพื่อขอให้รัฐบาลแก้ไขพระราชกำหนดดังกล่าว โดยให้มีหมวด “ว่าด้วยการประมงพื้นบ้าน” เป็นการเฉพาะ ขอให้ยกเลิกการใช้เครื่องมือประมงที่มีสภาพทำลายล้างเพิ่มเติม ประกาศกำหนดขนาดพันธุ์สัตว์น้ำเศรษฐกิจวัยอ่อนทุกชนิดที่ห้ามจับขึ้นเรือประมง ขอให้แก้ไขคำสั่ง คสช. ที่ 24/2558 เพื่อเปิดให้จดทะเบียน เรือประมงพื้นบ้านได้ ต้องกำกับให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการดำเนินการเข้มงวดการประมงอวนรุน อวนลาก ลอบคอนโด อย่างจริงจังเพราะไม่มีการตรวจจับหรือจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

2. แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

2.1 ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

1) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสมดุลใหม่แบบเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) ที่เน้นการบูรณาการกิจกรรม/โครงการพัฒนาทั้งบก น้ำ ทะเล อากาศ ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs

2) การแก้ปัญหาขยะทะเล ควรมีการบริหารจัดการตั้งแต่ขยะบนบก ที่เชื่อมต่อการทำงานกับการบริหารจัดการขยะชายหาดและขยะในทะเล เริ่มตั้งแต่ชายฝั่ง เลิกใช้พลาสติก ถ้าใช้แล้วก็ต้องรับผิดชอบ ภัตตาคาร โรงแรมหลายแห่งเลิกบริการหลอดพลาสติกไปบางส่วนแล้ว และก็ไม่ให้สูบบุหรี่ใกล้ชายฝั่ง หากจะให้เห็นผลดี ควรมีนโยบายที่ชัดเจน และเอาจริงเอาจัง ซึ่งอาจจะตั้งเป้าหมายทำให้ได้ภายใน 10 ปี

3) แนวทางแก้ไขปะการังเสื่อมโทรมจำเป็นต้องมีแนวทางด้านการจัดการการท่องเที่ยว แนวทางการจัดการน้ำเสีย แนวทางการจัดการเพื่อลดปริมาณตะกอนลงสู่ทะเล และแนวทางการจัดการประมงที่ส่งผลกระทบต่อแนวปะการัง หรืออาจจะบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัด ลดใช้ประโยชน์ในบริเวณที่มีปะการังเสื่อมโทรมมากเพื่อให้ปะการังมีโอกาสฟื้นตัว การสร้างเครือข่ายชุมชนชายฝั่งสำหรับเฝ้าระวังติดตาม และสำรวจสำรวจสถานภาพปะการังเพื่อสร้างความตระหนักและความร่วมมือในการบริหารจัดการได้ทันเหตุการณ์

4) ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ลดรูปแบบของกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5) บูรณาการหน่วยงานเพื่อป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุทางทะเล เตือนภัยจากภัยพิบัติตามธรรมชาติ และกิจกรรมที่ผิดกฎหมายภายในประเทศและนอกประเทศ

2.2 การประมงทะเล

1) ทบทวนแก้ไขพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

1.1) แก้ไข “นิยามประมงพื้นบ้าน” ในมาตรา 5

1.2) ยกเลิกมาตรา 34 เกี่ยวกับการห้ามผู้ได้รับอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน ทำการประมงนอกเขตทะเลชายฝั่ง

1.3) แก้ไขสาระเกี่ยวกับ “คณะกรรมการประมงประจำจังหวัด” ในสัดส่วนกรรมการและกระบวนการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างชัดเจน โปร่งใส เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ทบทวนแก้ไขคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 24/2558 เพื่อเปิดให้จดทะเบียน เรือประมงพื้นบ้านได้ โดยให้กรมประมงร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านและอื่นๆ ตามที่จำเป็นจัดการประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ และดำเนินการจัดทำ “หนังสือรับรองการประกอบอาชีพชาวประมงพื้นบ้าน” และให้จดทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน ขนาดต่ำกว่า 10 ตันกรอสได้ทั่วประเทศ และให้เรือที่จดทะเบียนประมงพื้นบ้านสามารถประกอบกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่กันได้

3) แต่งตั้งคณะทำงานวิชาการเพื่อศึกษารวบรวมงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ/หรือ ศึกษาผลกระทบจากการทำการประมง จับปลากระทัดด้วยเครื่องมือครอบ ซ้อน ยก ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้าในเวลากลางคืน และการประมงอวนลาก ทั้งที่มีผลต่อทรัพยากรประมงและต่อสังคมรวมทั้งการประกาศกำหนดขนาดพันธุ์สัตว์น้ำ เศรษฐกิจวัยอ่อนทุกชนิดที่ห้ามจับขึ้นเรือประมงโดยกำหนดเป็นสัดส่วนที่จับได้โดยบังเอิญตามที่เหมาะสม
